

İlk azad və demokratik seçkilər: 3 oktyabr 1993-cü il

Hər bir xalqın formalaşması və dünya miqyasında yerinin və rolunun möhkəmlənməsi onun uzadıqgörən, müdrik liderinin olmasından asılıdır. Təəssüflər olsun ki, bugünkü realıqda elə xalqlar var ki, lider probleminin olması səbəbindən ağır, məşəqqətli həyat yaşamaqla bərabər dövlət müstəqlliyinin itirilməsi təhlükəsi ilə üz-üzə qalır. Oxşar ağır faciəli dövr 1991-1993-cü illərdə Azərbaycanda yaşanmışdır. Fakt ondan ibarətdir ki, 1991-1993-cü illər ölkəmizin müasir tarixində hərc-mərclik, kaos və anarxiya dövrü kimi xatırlanır. Faciələrin kökündə isə 1991-1993-cü illərdə Azərbaycan rəhbərlik etmiş şəxslərin idarəetmədə bacarıqsız, səriştəsiz, siyasi hadisələrə qiymət vermək, gələcəyi görmək imkanlarından məhrum olmalarından irəli gəlirdi. Beynəlxalq aləmlə əlaqələrin qurulmasında ciddi problemlərin yaşanması, uzaq, yaxın dövlətlərlə əməkdaşlıq əlaqələrinin yaradılmasında ciddi səhvlərə yol verilməsi Azərbaycan dövlətinə xeyli çətinliklər yaratmışdı. Əlavə olaraq müxtəlif qüvvələrin əlində oyuncağa çevrilən silahlı birləşmələr ölkədə hərci-mərciliyin və özbaşınalığın artmasına, xalqın qorxu altında yaşamasına gətirib çıxarırdı. Belə ağır vəziyyətdə xalqın ümidi tamamilə sarsılmışdı, insanlar ölkədən getmək üçün çıxış yolları axtarırdı.

“Azərbaycan Sizin sözlünüzü gözləyir”

1993-cü ilin iyunda Gəncədə qardaş qanının axıdılması və silahlı birləşmələrin əhalini hədələməsi ölkədə həlli mümkün olmayan problemlərin yaranmasına gətirib çı-

““Səs” qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir” deyən Ulu Öndər Heydər Əliyev bununla dövlətçiliyə xidmət edən, milli maraqlara dəyər verən mətbuata xüsusi hörmət göstərdiyini nümayiş etdirib

fəaliyyət göstərir.

Bir sözlə, mövcud iqtidar ictimai-siyasi gedişatlara tam nəzarət edə bilmir. Cəmiyyət obyektiv qanunauyğunluqlardan daha çox subyektiv mülahizələrə əsasən idarə olunur. Ən dəhşətli odur ki, siyasi və iqtisadi sistemdə əsaslı islahatlar aparılmır. Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya aktında təsbit olunmuş hakimiyyət bölgüsü havadan asılı qalmış, hüquqi dövlətin yaradılması yolunda real addımlar atılmamışdır. İqtidarın idarəetmə səriştəsi, təcrübəsi, bacarığı olmayanda zora əl atması təbiidir. Qərribə burasındadır ki, prezidentdən tutmuş respublikanın müxtəlif vəzifəli şəxsləri dəfələrlə öz müsahibələrində bildiriblər ki, artıq hakimiyyəti bizim əlimizdən heç kəs ala bilməz, çünki ordu və polis bizə xidmət edir.

Dünənə kimi küçə, meydanlarda səhərdən axşama qədər demokratiyadan danışanlar görünür demokratiyanın mahiyyəti-

xarırdı. Aydın tefəkkürlü ziyalılar, böyük xalq kütlələri vətəndaş müharibəsindən qaçmağın və ölkənin düşdüğü böhrandan çıxarması yolunu Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə gəlməsində gördülər. Bu məqsədlə 1992-ci il oktyabrın 16-da 91 nəfər ziyalı o dövrün ən oxunaqlı, xalqın tribunası olan “Səs” qəzeti vasitəsi ilə Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevə müraciət ünvanladı. “Azərbaycan Sizin sözlünüzü gözləyir” başlığı ilə ünvanlanan müraciətdə deyilirdi: “Möhtərəm Heydər bəy! Hamımız görürük ki, respublikamızın, xalqımızın vəziyyəti gündən-günə ağırlaşır. Azərbaycan sözün əsl mənasında siyasi, mənəvi böhran keçirir. Bunun da əsas səbəbi son illər respublikada mövcud olan və getdikcə daha da güclənən hakimiyyət böhranıdır. Ali hakimiyyət və idarəetmə orqanları Konstitusiyaya zidd, “real vəziyyətə uyğun” fəaliyyət göstərməklə, əslində iflic vəziyyətinə düşmüşdür. Bir çox dövlət orqanları heç bir hüquqi əsas olmadan yaradılıb

nin nə olduğunu dərk etmirlər. Əsl demokratik ölkələrdə ordu, polis, başqa inzibati orqanlar siyasətdən kənarıdır və bütün bu qüvvələr hakimiyyətdə olanlara deyil, xalqa xidmət edirlər. Rəhbərliyin siyasi naşılığından, idarəetmə səriştəsizliyindən, hakimiyyət hərisliyindən həm daxildən, həm də xaricdən müəyyən qüvvələr öz mənafeləri üçün məharətlə istifadə edirlər. Əgər dünənə qədər Azərbaycanın sərvətləri bir istiqamətə daşınıb aparılırdısa, indi var-dövlətimiz bir neçə səmtə axıdılır. Bir sıra Şərq ölkələrindən qovulmuş Qərb inhisarçıları indi asanlıqla çoxdan həsrətində olduqları Bakı neftini ələ keçirirlər. Belə gedərsə biz siyasi əsarətdən qurtarmamış, tezliklə iqtisadi əsarətə məruz qalacağıq. Çünki respublikanın olan-qalan iqtisadi potensialı sürətlə dağılır, təbii sərvətlərimiz talan edilir”.

Hər zaman ürəyi xalqla döyünən Dahi Öndər Heydər Əliyev ziyalıların narahatlığını və təşviş hissi keçirmələrini anlayırdı.

Ardı Səh. 4

Əvvəlki Səh. 3

Ona görə də, 24 oktyabr 1992-ci il tarixli cavab məktubu göndərdi, Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılmasına və ona rəhbərlik etməyə razılıq verdi. Ziyalılara cavab məktubunda Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev qeyd edir ki, 16 oktyabr 1992-ci il tarixli "Səs" qəzetində dərc olunan müraciətinizlə böyük diqqət və ehtiramla tanış oldum. Müraciətinizdən, mətbuat və televiziyadan, Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən gələn məktublardan aldığım məlumatlardan aydın olur ki, respublikada ictimai-siyasi və sosial-iqtisadi vəziyyət son dərəcə ağırdır. Bu şəraitdə Azərbaycan ziyalılarının narahatlığı haqlıdır və təqdirləyicidir".

Ulu Öndərimiz daha sonra onu da vurğulayı ki, Azərbaycanın bugünkü həyatı və gələcək taleyinə dair digər problemlər də mənə narahat edir: "Lakin Sizin müraciətinizə cavab verərkən yuxarıda göstərilən məsələlərə daha öncə diqqət yetirməyi lazım bilərəm. Zənnimcə, onların ən qısa müddətdə həlli müstəqil Azərbaycan dövləti üçün son dərəcə vacibdir. Azərbaycanın çağdaş və gələcək taleyi ilə bağlı bu problemlərinə biganə qalmağa heç kəsin haqqı yoxdur.

Güman edirəm ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin gələcək həyatının və fəaliyyətinin əsasını təşkil edən demokratiya və siyasi plüralizm şəraitində Sizin müraciətinizdə göstərilən yeni Azərbaycan siyasi partiyasının yaradılması obyektiv zərurətdən doğulur. Belə partiya Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edərək, yeni müstəqil Azərbaycan dövlətinin möhkəmləndirilməsində və inkişafında tarixi rol oynaya bilər. Əgər belə partiya yaradılsa, onun fəaliyyətində fəal iştirak etməyə hazırım".

Beləliklə, xalqın istəyi və Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin razılığı əsasında Yeni Azər-

İlk azad və demokratik seçkilər: 3 oktyabr 1993-cü il

"Səs" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir" deyən Ulu Öndər Heydər Əliyev bununla dövlətçiliyə xidmət edən, milli maraqlara dəyər verən mətbuata xüsusi hörmət göstərdiyini nümayiş etdirib

baycan Partiyasının quruculuğuna başlanıldı və 1992-ci il noyabrın 21-də Naxçıvanda keçirilən təsis konfransında Yeni Azərbaycan Partiyası təsis edildi və Ulu Öndər Heydər Əliyev partiyanın Sədri seçildi. Haşiyəyə çıxaraq onu vurğulamaq lazımdır ki, 1992-ci ildən başlayaraq, "Səs" qəzeti hakimi Yeni Azərbaycan Partiyasının təşkilatlanmasında baza rolunu oynayaraq, partiya yarandıqdan sonra onun əsas mətbu rəhbəri kimi fəaliyyətini davam etdirib. Partiyanın bəyanatlarını, yığıncaqlarını və sair tədbirlərini öz səhifələrində geniş işıqlandırır. Sonralar Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev "Səs" qəzetinin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib və "Səs" qəzeti mənim üçün ən əziz qəzetdir" deyərək bildirib. Böyük şəxsiyyətin, dahi liderin "Səs" qəzetinə verdiyi yüksək qiymət ümumiliklə də, dövlətçiliyə xidmət edən, milli maraqların qorunmasına öz tövəhsini verən mətbuata göstərilən yüksək hörmət və dəyərin nümunəsidir.

Azad və demokratik seçki ənənəsinin əsasının qoyulduğu tarix

Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılma-

sı və Ulu Öndəri Heydər Əliyevin partiyanın Sədri seçilməsi xalqda gələcəyə olan ümidləri artırdı. Vəziyyətin daha da ağır xarakter almaması üçün xalq Ulu Öndər Heydər Əliyevi Bakıya gəlməyi və onları bələdlərdən xilas etməyi xahiş etdi. Dahi Öndər 1993-cü il iyunun 9-da xalqın çağırışına səs verərək Bakıya qayıtdı. Ulu Öndər Heydər Əliyev iyunun 15-də Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin sədri seçildi, iyunun 24-də isə Milli Məclisin qərarı ilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirməyə başladı. Həmin vaxtdan etibarən Dahi Öndərimiz ölkədə siyasi sabitliyə nail olmağa, iqtisadi, sosial sahədə inkişaf əldə olunması istiqamətində mütərəqqi addımlar atmağa başladı və qısa müddətdə qarşıya qoyulan vəzifələrə nail oldu. Azərbaycan tədricən beynəlxalq aləmə inteqrasiya olundu və ayrı-ayrı ölkələrlə əməkdaşlıq münasibətləri yaradıldı. Tarixi proseslərin ən böyük hadisəsi isə 1993-cü il oktyabrın 3-də keçirilmiş prezident seçkilərində Azərbaycan xalqının mütləq əksəriyyətinin Dahi Öndərimiz Heydər Əliyevə səs verərək Onun Prezident seçilməsini dəstəkləməsidir. 1993-cü il oktyabrın 3-də keçirilmiş prezident seçkilərində səsvermədə iştirak edən 3 milyon 966 min 327 seçicinin 3 milyon 919 min 923 nəfəri,

yaxud 98,84 faizinin seçimi Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev oldu. Bu seçki həm də müstəqilliyini bərpa etmiş respublikamızda keçirilən ilk demokratik seçki və xalqın sərbəst siyasi iradəsinin şəffaf və parlaq təzahürü idi. Bu seçkidə xalqımız görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevə dərin etimadını nümayiş etdirdi. Seçki ərəfəsi xalqda görüldükdə Ulu Öndərimiz Heydər Əliyev demişdir: "Azərbaycan Respublikasında demokratik, hüquqi dövlət qurulmalıdır. Azərbaycan Respublikası demokratiya yolu ilə getməlidir, heç vaxt totalitar sistemə, kommunist rejiminə qayıtmamalıdır. Azərbaycan Respublikasında siyasi plüralizm hökm sürməlidir. İnsan, söz, din, dil azadlığı - bunların hamısı bərqərar edilməlidir. İnsan hüquqlarının qorunması bizim əsas məqsədlərimizdən biri, dövlət orqanlarının, hüquq-mühafizə orqanlarının əsas vəzifələrindən biri olmalıdır. Dövlətin hüquqları da qorunmalıdır. Biz iqtisadiyyatda köklü islahatlar aparıb, bazar iqtisadiyyatına keçməliyik. Bizim borcumuz bütün Azərbaycanın simasını dəyişdirmək-

dir, Azərbaycanı inkişaf etmiş, sivilizasiyalı, demokratik prinsiplərlə yaşayan bir dövlətə, cəmiyyətə çevirməkdir, Azərbaycan vətəndaşlarının gələcək həyatını azadlıq, demokratiya yolu ilə təmin etməkdir. Biz bu yolun yolçusuyuq, bu yolla da gedəcəyik. Bu yol xalq yoludur". Ulu Öndər Heydər Əliyevin prezident seçkilərdə böyük üstünlüklə qələbə qazanması xalqın Ona olan hədsiz sevgisinin, böyük dəyərinin göstəricisi idi. 3 oktyabr 1993-cü ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti seçilməsi ölkəmizdə əsl demokratik seçki nümunəsi olmuşdur. Həmin seçki də xalqın və dövlətin möhtəşəm həmrəyliyi və birliyi ölkəmizə qələbə qazandırmış, yeni tarixi epoxanın yaranmasının bünövrəsinə çevrilmişdir. Tam qətiyyətlə demək olar ki, bugünkü azad və demokratik, xalqın iradəsi əsasında baş tutan seçkilərin ilkin bünövrəsi 3 oktyabr 1993-cü ildə qoyulub.

İLHAM ƏLİYEV